

Filippo Argenti'nin "Regola Del Parlare Turcho" Adlı Eserindeki Bazı Sözcükler Hakkında

*About Some Words In The Book "Regola Del Parlare Turcho" Of
Filippo Argenti*

Aziz MERHAN¹

Özet

Bu çalışmada, Osmanlı Türkçesini sistematik olarak ele alan ilk Avrupalı Filippo Argenti'nin 'Regola del parlare turcho' adlı eserinde bugün arkaik (eskicil) özellik kazanmış ya da yazı dilinde görülmemekle birlikte halk ağzında varlığını sürdürmekte olan Türkçe sözcüklerden 125 tanesi ortaya konulmuştur.

•

Anahtar Kelimeler

Regola del parlare turcho, 16. yüzyıl Türkçesi, arkaik (eskicil) sözcükler, halk ağzında yaşayan sözcükler

•

Abstract

In this study, 125 of Turkish words, which are seen in the book 'Regola del parlare turcho' of Filippo Argenti who is the first European to have systematically employed Ottoman Turkish, have been put forward. These words haven't lost their archaic features yet and they still live in local langue.

•

Key Words

Regola del parlare turcho, the Turkish of the 16th century, archaic words, words in local langue

¹ Arş. Gör. Dr., Dumlupınar Üni. Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

İstanbul'un fethini takip eden yıllarda şehrin etnik yapısıyla birlikte şehirde konuşulan dillerde de bir değişim yaşanmıştı. Bu değişimin zamanla Osmanlı Türkçesi lehine sonuçlanmış; gerek Balkanlardan, gerekse Anadolu'nun değişik yerlerinden gelen Türkler, şehrin dil görünümünü farklı açılardan şekillendirmişlerdir. İşte bu dönemde İstanbul'da konuşulan Türkçenin bazı özelliklerini Adamoviç'in "Floransalı Filippo Argenti'nin Notlarına Göre (1533), 16. Yüzyıl Türkçesi"*** adıyla yayımladığı İtalyan Filippo Argenti'nin 16. yüzyılda yazdığı *Regola del parlare turcho* (Türkçe konuşma kuralları) adlı eserinde bulmak mümkündür.

Floransa'da muhafaza edilmekte olan bu eseri bilim dünyasına ilk defa İtalyan Türkoloğu Alessio Bombaci (1914-1979) 1938 yılında *La "Regola del parlare turcho" di Filippo Argenti* adıyla tanıtmıştı. Aradan geçen uzun bir zaman diliminden sonra bu eseri Türkolog Milan Adamoviç *Materialia Turcica* serisinin 14. kitabı olarak yeniden ele almış, Bombaci'nin monografisiyle bir bağ kurarak, Argenti'nin "Türkçe Grameri"nin eksiksiz bir tıpkıbasımını vermiştir. Bununla da yetinmeyerek aynı zamanda onun bütün dil materyalini bilimsel olarak inceleyip dilbilimsel anlayışla yorumlamıştır.

Eğitilmiş bir Floransalı olan ve iyi bir çevreden gelen Filippo Argenti, muhtemelen 1524 yılında geldiği İstanbul'da, Floransa elçiliğindeki sekreterlik görevini 1533 yılına kadar sürdürmüştür. Dokuz yıllık görevi sırasında kaleme aldığı eseriyle Osmanlı Türkçesini bir sistem içerisinde ele alan ilk Avrupalı olma unvanına hak kazanan Argenti'nin kullandığı transkripsiyon sistemi, Türkçeyi kulaktan duyması nedeniyle karmaşıktır. Buna rağmen eser sesbilgisel, şekilbilgisel, sözdizimsel ve sözlükbilgisel özellikleriyle Türk dili çalışmaları için önemlidir.

Argenti'nin toplam 645 yapraktan meydana gelen eserinin 570 yaprağını İtalyanca-Türkçe sözlük kısmı oluşturmaktadır. Bu hacimli kısım, Adamoviç'in çalışmasının son kısmı olan "Türkçe Sözcük Varlığı" bölümünde (s. 131-300) okuyucuya sunulmuştur. Büyük bir bölümünü günlük yaşamla ilgili kavramların oluşturduğu aşağı yukarı 4200 Türkçe sözcük alınarak bunlar Latin alfabesine uygun bir alfabetik düzen içinde verilmiştir. Bu sözcüklere Farsça ve Tatarca olduğu belirtilen az sayıda sözcük de dahildir. Argenti'nin ele aldığı sözcükler bizi, İstanbul ağzının söz varlığı hakkında bilgilendirmektedir. Bu Türkçe

*** Milan ADAMOVIĆ, *Das Türkische des 16. Jahrhunderts, Nach den Aufzeichnungen des Florentiners Filippo Argenti (1533)*. Pontus Verlag, Göttingen 2001, 303 s.

sözcüklerden özellikle arkaik (eskicil) özellik kazananlar, halk arasında hâlâ varlığını sürdürmesi bakımından dikkate değerdir.

16. yüzyıl İstanbul Türkçesine ait bu dil malzemelerinden günümüz yazı dilinde artık kullanılmayan, ama Anadolu ağızlarında varlığını sürdüren sözcükleri aşağıya almayı uygun gördük. Bundaki amacımız, Türkçenin halk arasındaki söz zenginliğini ortaya koymak ve sözcük varlığının sürekliliğini göstermektir. Söz konusu olan bu sözcükleri alfabetik olarak sıraladıktan sonra Adamović'in Almanca olarak verdiği anlamları Türkçeye çevirdik, onları aşağıda künyeleri ve özel kısaltmaları verilen kaynaklardan da tespit ettik. Tespit ettiğimiz sözcükleri italik harflerle dizdikten sonra açıklamalarını yazdık. Bu kaynaklardan sadece *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü* (DS)'nde yer alan sözcüklerin buldukları sayfa numaralarını belirterek dileyenin, bunların hangi bölgeden derlendiğini kolayca bulabilmesini umduk. Bazı sözcükleri mezkur kaynakların hepsinde tespit edememekle birlikte yine de buraya almayı uygun gördük. Ayrıca sözcüklerin türevlerini -bazı istisnalar dışında- buraya almanın gereksiz olduğu kanaatine vardık; örneğin *gicik* 'kaşıntı, dürtü' sözcüğünü almış olmakla birlikte, onun türevleri olan *gicikle-* 'kaşımak', *giciklen-* 'uyarılmak, kaşınmak' sözcüklerini almadık.

Argenti'nin "Regola"sından aldığımız ve farklı zaman dilimine ait kaynaklardan tespit ederek karşılaştırdığımız 16. yüzyıl Türkçesine ait bu sözcükler, yazı diline geç(e)memiş olmakla birlikte Türkçenin kullanıldığı farklı bölge ve farklı zamanlarda kendini göstermiştir. Bugün dahi Anadolu ağızlarında varlığını sürdürmektedir. Günümüzde bunlardan bazıları yazı dilinde yabancı dillerden giren sözcüklerle karşılaşmaktadır. Ayrıca yazı dilinde seyrek gördüğümüz veya hiç göremediğimiz bu sözcüklerin, o dönemki İstanbul konuşma dilinin ürünleri olduğu düşünülürse, halk arasındaki dil unsurlarının zenginliği ve gizli anlaşmalar çerçevesinde sürekli yaşadığını göstermesi dikkat çekicidir.

DS	Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü 1-12, TDK Yay., Ankara 1963-1982.
YTS	Yeni Tarama Sözlüğü, Düz. Cem Dilçin, TDK Yay., Ankara 1983.
DLT	Besim ATALAY, Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi I-III, Ankara 1985 ve Divanü Lûgat-it-Türk Dizini "Endeks", TDK Yay., Ankara 1986.
US	Ahmet CAFEROĞLU, Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü, Enderun Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul 1993.
ETG	A. von GABAIN, Eski Türkçenin Grameri, Çev. Mehmet AKALIN, TDK Yay., Ankara 1988.

KS	R. TOPARLI, H. VURAL, R. KARAATLI, Kıpçak Türkçesi Sözlüğü, TDK Yay., Ankara 2003.
TS	Türkçe Sözlük 1-2, TDK Yay., Ankara 1988.
alkış	hayır dua; DS 223 <i>alkış, alhış</i> 'hayır, dua, iyi dilek' ; YTS <i>alkış</i> 'övme, övüş, dua'; US <i>alkış</i> 'övme, kutlama, taktis, hayır dua'; ETG <i>alkış</i> 'alkış, takdis, kutlama'; KS <i>alkış, alğış</i> 'alkış, sena, övgü; hayır dua'
arkaç	örgü zinciri; DS 308-309 <i>argaç (I), arkaç (I)</i> 'dokumalarda çözümlü üzerine enliliğine atılan ip; bir iplik topunun bir çalıya sarılarak aldığı kavun biçimi'; YTS <i>arğac, arkaç</i> 'dokumacılıkta bezin enine atılan iplik, atkı'; US <i>arkaç</i> 'mekik ipliği, atkı'; ETG <i>arkaç</i> 'mekik ipliği, atkı'
assı	yarar, kâr; DS 342 <i>assı, ası</i> 'fayda'; YTS <i>asşı, assı, as (II), ası</i> 'yarar, çıkar, kazanç, kâr; faiz'; DLT <i>asığ</i> 'fayda, kazanç, kâr'; US <i>asığ</i> ; ETG <i>asığ</i> ile aynı anlamda; KS <i>asşı</i> 'fayda, yarar, kazanç'
ayırtla-	yüksek sesle okumak, okumak, temizlemek; DS 421 <i>ayırtlamak, ayıtlamak</i> 'ayıklamak, seçmek, temizlemek; çapalamak'; YTS <i>ayırtlamak, ayıtlamak, ayurtlamak</i> 'seçmek, ayırıp çıkarmak; çözümlenmek, ayırt etmek; ayıklamak, temizlemek'
ayıt-	söylemek; DS 421 <i>ayıtmak</i> 'söylemek, anlatmak, nakletmek, konuşmak; türkü söylemek, teganni etmek'; YTS <i>eyitmek, ayıtmak, aytmak, etmek, eytmek, itmek (II)</i> 'söylemek, demek, anlatmak'; DLT <i>ayıtmak</i> 'söylemek, sormak'; US <i>ayıtmak</i> 'söylemek, sormak, dikte etmek'; ETG <i>ayıtmak, aytmak</i> 'sormak'; KS <i>ayıt-</i> 'söylemek, demek'
bağanak	çocuk; DS 473-474 <i>bağana (I)</i> 'yeni doğmuş çocuk, üç yaşına kadar olan çocuklara verilen genel ad; dört, beş günlük keçi yavrusu', 474 <i>bağanak</i> 'doğum vakti gelmeden hayvan karnından çıkarılan yavru; keçi ve koyun tırnağı'; YTS <i>bağanak</i> 'çatal tırnaklı hayvanların tırnakları; at, deve, sığır gibi hayvanlarda topuk ile taban arasındaki boğum, bukağılık'; US <i>bağanak</i> 'nal'; KS <i>bağana, bağanak</i> 'çatal'; TS <i>bağan</i> 'vakti gelmeden ölü doğan yavru, düşük; ölü doğan kuzunun derisi'
bağırdat	kundak; DS 476 <i>bağırdak</i> 'çocuğun kundağını sarmaya yarayan ip, yünden örülen kuşak'; YTS <i>bağırdak</i> 'beşik bağı'; DLT <i>bağırdak</i> 'kadın göğüslüğü'; KS <i>bağırdak</i> 'beşik bağı'; TS <i>bağıldak, bağırdak</i> 'beşikteki çocuğun düşmemesi için beşiğe sarılıp bağ-

	lanan, kumaştan yapılmış enli bağ; kadınların âdet zamanında bağladıkları bez'
bağal	tarla kuşu; DS 490 <i>bakal</i> 'karatavuk', <i>bakalak</i> 'boz renkli, tepeli bir çeşit tarla kuşu'
bağla-	Allah'a yalvarmak; DS 520 <i>bağlamak</i> 'bağırarak, seslenmek, çağırarak'; YTS <i>bağlamak</i> 'yüksek sesle bağırarak; ezan okumak; gök gürlemek'; DLT <i>bağ</i> 'bağırma'; KS <i>banla-</i> , <i>benkle-</i> 'ezan okumak'; TS <i>banlamak</i> 'bağırarak'
başet-	yeşermek (bitki), filizlenmek; DS 557 <i>baş etmek (IV)</i> 'söğüt ve karakavak gibi ağaçların dallarını budamak'; KS <i>baş (III)</i> 'buğday başağı'
bıçılğan	atların tırnaklarında oluşan yara; DS 656 <i>bıçılğan (I)</i> 'kadınların meme uçlarında, çocukların ayaklarında, hayvanların ayak parmaklarıyla bileklerinde ter, pislik, çamur v.s. sebeplerden ileri gelen sulu yara'; YTS <i>bıçılğan</i> , <i>bıçılğan</i> 'hayvanların ayaklarında hasıl olan yara, çatlak'; DLT <i>bıçılğan</i> 'elde, ayakta ve yer yüzünde olan yarıklıklar', <i>bıçıl</i> 'eldeki , ayakta çatlaklar, bıçılgın; yerdeki yarıklar ve çatlaklıklar'; KS <i>bıçılğan</i> 'vücutta olan sulu çatlaklar, mayasıl'; TS <i>bıçılğan</i> 'azmış, yayılmış (yara); hayvanların tırnak kökünde oluşan yara'
boyuncuk	köpek tasması; DS 747 <i>boyuncak</i> 'boyunduruk', 736 <i>boncuk (I)</i> 'kuyuların ağzına konulan ortası delik, yuvarlak taş'
burı	sancı, içteki ağrı; DS 802 <i>buru (VI)</i> 'sancı'; YTS <i>buru</i> 'ağrı, sancı'; DLT <i>burkı</i> 'ekşi yüz, kırışık'; US <i>burkı</i> 'buruşuk', <i>burkırak</i> 'buruk, ekşi, ekşimtrak'; TS <i>buru</i> 'sancı, buruntu'
bügi	büyü; DS 814 <i>büğü</i> ; US <i>böğü</i> , <i>büğü</i> 'hekim, bilgili'; ETG <i>böğü</i> , <i>büğü</i> 'dirayetli, büyücü'; KS <i>bügi</i> 'büyü, sihir', <i>büğü</i> 'bilge, hakim'
çimek	fiçı borusu veya musluğu; DS 1223 <i>çimecek</i> , <i>çimek</i> 'banyo, yıkanacak yer, yunak'; TS <i>çimek</i> 'çimecek yer'
debe	kırılma; DS 1392 <i>debe</i> 'fıtık'; YTS <i>debe (I)</i> 'fıtıklı, kasığı yarık'; KS <i>debe</i> 'kavlaç, kasığı yarık, torbası düşük, sarkık'
develengiç	çaylak, tavuk büyüklüğündeki yırtıcı kuş; YTS <i>develengeç</i> , <i>deglüğeç</i> , <i>develegüç</i> , <i>develingeç</i> , <i>devlüğeç</i> 'çaylak türünden bir alıcı kuş'; KS <i>deglüğeç</i> , <i>develengeç</i> , <i>develingeç</i> , <i>devlüğeç</i> , <i>tevelengeç</i> , <i>tevlüğeç</i> , <i>tülüveç</i> 'delice kuşu'
doğurcun	dokurcun, dokuztaş oyunu; YTS <i>doğurcun</i> , <i>doğurcun</i> , <i>doğurcun</i> 'yirmi dört haneli bir tahta üzerinde dokuz taşla oynanan bir

	oyun'; DS 1541 <i>dokurcun (I)</i> 'dokuztaş oyunu; binanın altına konulan büyük temel taşı'; KS <i>toğurçin</i> 'satranca benzer bir tür oyun'; TS <i>dokurcun</i> 'dokuz taş oyunu'
doymalık	çapul, yağma; YTS <i>ıyumluk, doymalık</i> 'ganimet; ziyafet, bahşiş'; TS <i>doymuluk</i> 'çapul, yağma'
düğeç	havan eli; DS 1592 <i>döveç, döğecek</i> 'tahta havan ve eli'; YTS <i>dögeç</i> 'havan, havan eli'; KS <i>tövgüç</i> 'havan ve havan tokmağı'; TS <i>döveç</i> 'ağaçtan yapılmış havan'
düngel	üvez ağacı, kuş kirazı, kuş üvezi, yabanî üvez; DS 1585 <i>döngel (I)</i> 'muşmula; meyvesi, hafif sulu ve ekşi olan ve haziranda olgunlaşan bir çeşit böğürtlen'; KS <i>döngel</i> 'yuvarlak, kozalak gibi dönen şey'; TS. <i>döngel</i> 'muşmula'
düzgün	fondöten; DS 1646 <i>düzgün (II)</i> 'kadınların tuvalet malzemesi olarak kullandıkları allık, pudra, sürme vb. maddeler'; YTS <i>düzgün (I)</i> 'kadınların yüzlerine sürdükleri boya, allık; süs, zi[y]net'; TS <i>düzgün</i> 'kadınların, teni pürüzsüz göstermesi, renk vermesi için yüzlerine sürdükleri yarı sıvı veya boyalı krem, fondöten'
egir	iplik çıkırığı; DS 1678-1679 <i>eğircek, eğri</i> 'yün eğirmeye yarayan araç, kirmen'; YTS <i>egri (I)</i> 'çevgân, ucu baston gibi eğri ağaç'; DLT <i>egrik</i> 'eğirilen ip, eğrilmiş ip'; US <i>ägirmäk, ängirmäk</i> 'eğirmek'; ETG <i>ägir-, äjir-, ägär-</i> 'eğirmek, takip etmek, çevirmek, kuşatmak'; KS <i>egir-, igir-, iyir-</i> 'ip eğirmek, bükmek'
eglen-	durmak, beklemek; DS 1673 <i>eglenmek</i> 'durmak'; YTS <i>eglenmek</i> 'vakit geçirmek, beklemek, kalmak, oyalanmak, durup dinlenmek'; KS <i>eglen-</i> 'gecikmek, oyalanmak'; TS <i>eğlenmek</i> 'bir yerde durmak, beklemek, tevakkuft etmek'
emzi-	emmek; DLT <i>emüzmek</i> 'emzirmek', <i>emürmek</i> 'emzirmek'; US <i>ämizmäk</i> 'emzirmek'; ETG <i>ämsi-</i> 'emmek'; KS <i>emüz-, emiz, emzir-, emziür-</i> 'emzirmek'
eşek	çene; YTS <i>eşek</i> 'çene, çene kemiği; gerdan'; DLT <i>enğek</i> 'ağzın iki yanında, azıların bittiği yer, avurt'; US <i>ängäk</i> 'çene kemiği, çene'; ETG <i>äjäk</i> 'çene'; KS <i>enek (I), eşeg, eşek, işek (III)</i> 'çene, çene kemiği'
eş-	koşmak, acele etmek; DS 1795 <i>eşmek (I)</i> 'hareket etmek, yola çıkmak'; YTS <i>eşmek (II)</i> 'hızlı yürümek, atla hızlı hızlı gitmek; (atı) hızlı yürütmek, koşturmak'; TS <i>eşmek (II)</i> ' (at için) hızlı gitmek'; KS <i>eş- (II)</i> 'binekte gitmek'

evici	acele, hızlı; DS 1803 <i>evecen</i> , <i>evici</i> 'aceleci'; YTS <i>ivici</i> 'acele eden, aceleci', <i>ivecek</i> , <i>iveceñ</i> , <i>iveciük</i> 'aceleci, acele edilmesi gereken (iş)', <i>ivegen</i> 'aceleci'; DLT <i>éwek</i> 'acele, ivme; aceleci, iven', <i>éw-</i> 'acele etmek'; ETG <i>äw-</i> , <i>iw-</i> 'yürümek'; KS <i>i-</i> (I), <i>ev-</i> , <i>iv-</i> 'acele etmek'
gici-	gicimek, kaşınmak; DS 2072 <i>gicişmek</i> 'kaşınmak; içi gıcıklanmak; çok fazla istek duymak, heveslenmek, iştahlanmak'; YTS <i>gicimek</i> , <i>gicişmek</i> , <i>gircimek</i> 'kaşınmak'; DLT <i>kiçi-</i> 'kaşınmak, gicişmek'; KS <i>kiçi-</i> 'gidişmek, kaşınmak; vücut kızmak, hararetlenmek'; TS <i>gicişmek</i> 'kaşınmak, kaşıntı duymak, gidişmek'
gicik	kaşıntı, dürtü; DS 2071 <i>gicimik</i> , <i>gicik</i> 'uyuz hastalığı'; YTS <i>gicik</i> , <i>gici</i> , <i>giciyik</i> , <i>giciyüük</i> , <i>gicük</i> 'kaşınma, kaşıntı, uyuz hastalığı'; KS <i>giçik</i> 'kaşınma, gidişme'
gidi	aldatılmış koca; DS 2074 <i>gidi</i> (I) 'ahlaksız, pezevenk'; YTS <i>gidi</i> 'deyyus, kaltaban, pezevenk'; TS <i>gidi</i> 'ahlâksız, pezevenk'
göklet-	şifalı bitkilerle içini temizletmek, boşaltmak; DS 2138 <i>göklenmek</i> 'meyve ve sebzeyi yeşilken yemek'
güz	kambur; DS 2243 <i>güz</i> (III) ile aynı anlamda
ıblık	iğdiş edilmiş besili horoz; DS 2454 <i>ıblık</i> (I) 'erkekliği olmayan, hadım; enenmiş horoz', YTS <i>ıblık</i> 'enenmiş hayvan'
iç eti	bonfile; DLT <i>iç et</i> 'ciğere bitişik olan ince et'
ilint	dikiş yeri; DS 2526 <i>ilinti</i> (II) 'seyrek dikiş, teyel'; YTS <i>ilinti</i> 'teğel, ilmik'; TS <i>ilinti</i> 'seyrek dikiş, teyel'
inam	güven, inanç; DS 2537 <i>inam etmek</i> 'inanmak'; YTS <i>inam</i> 'inanılmış, güvenilmiş, emin, mutemet; itimat, emniyet, güven'; TS <i>inam</i> 'emanet, vedia'
issi	sahip, efendi; YTS <i>is</i> , <i>issi</i> 'sahip, malik'; US <i>ıdı</i> , <i>ıdi</i> 'sahip, bey'; KS <i>issi</i> (II) 'sahip, malik'
kapan	büyük tartı, umumun yararlanabileceği tartı; DS 2630 <i>kapan</i> (IV) 'ağır yük tartılan kantar; un tartmaya yarayan, deri kasnaktan yapılan terazi'; YTS <i>kapan</i> 'büyük terazi'
kaparcık	vebalı birisinin vücudunda çıkan siyah şişkinlik; DS 2581 <i>kabarık</i> 'şişmiş sivilce'; YTS <i>kaparcık</i> 'yanıkara, şarbon'; TS <i>kabarcık</i> 'vücutta oluşan sivilce gibi küçük şişkinlik'
kaplı bağa	kaplumbağa; DS 2634 <i>kaplıkurba</i> , <i>kaplı</i> ; YTS <i>kaplubağa</i> , <i>kaplıbağa</i> ile aynı anlamda
kaplıca	kaplıca buğdayı, kızılca buğday; DS 2634 <i>kaplıca</i> 'bulgurluk bir çeşit buğday'; TS <i>kaplıca</i> (II) 'taneleri ufak bir cins buğday'

kara canavar	yaban domuzu; DS 2638 <i>karaböcü</i> , <i>karacanavar</i> 'domuz; yırtıcı, yabanıl hayvan'; YTS <i>karacanavar</i> , <i>karacanavari</i> 'domuz'
kara sığır	manda; TS <i>kara sığır</i> 'Orta Anadolu'da yetişen, sert ve kurak iklime dayanıklı, küçük yapılı bir sığır türü'
kayağan	kayağan taş, kaldırım taşı; DS 2695 <i>kayağan</i> 'düz taş'; KS <i>kayağan</i> 'ayak kayan düz, cilâlı taş'; YTS <i>kayağan</i> 'yumuşak taş'; TS <i>kayağan</i> 'üzerinde kolaylıkla kayılan, kaypak'
kısı	darlık, sıkıntı, kıtlık; DS 2840 <i>kısı</i> 'acı, sıkıntı'; YTS <i>kısı</i> , <i>kısıu</i> , <i>kısı</i> 'sıkıntı, eziyet; daracık yer'; DLT <i>kısığ</i> 'kısı, hapis, sıkıntı'; US <i>kısığ</i> 'kısık, dar, bağ, daraltılmış olma'; ETG <i>kısığ</i> , <i>kızığ</i> , <i>kısağ</i> 'dar, daraltma, hapis, kısık'; KS <i>kısı</i> 'şişmanlıktan karnın büklüm büklüm olması'q
kuca-	kucaklamak; DS <i>koçmak</i> , <i>kucmak</i> 'kucaklamak, kucaklaşmak, sarılmak'; YTS <i>koçmak</i> , <i>koçmak</i> , <i>koşmak</i> (II) 'kucaklamak, sarılmak, bağrına basmak'; DLT <i>kuçakla-</i> , <i>koç-</i> 'kucaklamak'; US <i>koçmak</i> 'sarılmak, kucaklamak'; KS <i>kuç-</i> , <i>koç-</i> 'kucaklamak'
oğurla-	çalmak, hırsızlık etmek; DS 3269 <i>oğrulamak</i> 'çalmak'; DLT <i>ogrula-</i> 'çalmak, hırsızlık etmek', <i>oğurla-</i> 'vaktinde yapmak, çalmak, hırsızlık etmek'; US <i>oğurlamak</i> 'hırsızlık etmek, çalmak'; ETG <i>oğurla-</i> 'çalmak (hırsız); KS <i>oğurla-</i> (I) 'hırsızlık etmek, çalmak'
oğurlayın	gizlice; DS 3269 <i>oğru</i> (II) 'gizli yapılan şey'; DLT <i>ogrı</i> 'gizli'; <i>ogrılayı</i> 'hırsız gibi'
oğurluk	hırsızlık; DS 3269 <i>oğru</i> (I) 'hırsız'; DLT <i>ogrı</i> 'hırsız, hırsızlık', <i>ogruluk</i> 'hırsızlık'; US <i>ogrı</i> 'hırsız, haydut'; ETG <i>ogrı</i> 'haydut, hırsız', <i>oğurluk</i> , <i>ogruluk</i> , <i>ogruluk</i> , <i>oğurluk</i> 'hırsızlık'
oğucu	davet eden, ziyafet veren; DS 3275 <i>okucu</i> 'düğüne çağrı yapan (kimse)'; YTS <i>okuyıcı</i> , <i>oğucu</i> 'davetçi'
oğuculuk	davetiye; DS 3276 <i>okuncu</i> , <i>okunculuk</i> 'düğüne çağırma için gönderilen armağan (şeker, mendil, terlik, mum vb. küçük şeyler)'; US <i>okunç</i> 'çağrı, davet, çağırma'
oğumak	davet, ziyafet; DS 3276 <i>okumak</i> 'düğün, mevlit vb. yerlere çağırma'; YTS <i>oğumak</i> , <i>obumak</i> , <i>obumak</i> , <i>oğımak</i> 'çağırma, davet etmek; söylemek, demek; anmak, yadetmek'; US <i>oğımak</i> 'okumak; çağırma, davet etmek'; ETG <i>oğı-</i> 'çağırma, okumak'
onaççe	iyi; DS 3281 <i>onaçça</i> 'iyice, güzelce'; YTS <i>oñatca</i> , <i>oñatça</i> 'uygun şekilde, hakkıyla, iyice'

osal	tembel, üşengeç; DS 3290 <i>osal</i> 'bayağı, kötü; işe yaramaz, zayıf'; YTS <i>usal</i> 'ihmal edilecek nitelikte önemsiz'; DLT <i>usal kişi</i> 'gafil, iş bilmeyen'; ETG <i>osal</i> 'tembel'; KS <i>osal, usal</i> 'tembel, ihmalkâr'
osan	üşengeç, tembel; DS 3291 <i>osangil</i> 'beceriksiz, uyuşuk, tembel'; YTS <i>ušan, usañ, uşan, usan</i> 'gafil, gevşek, tembel; isteksiz'; ETG <i>osan-</i> , <i>ozan-</i> 'tembel olmak'; KS <i>osan bol-</i> 'usanmak, bıkmak'; TS <i>usanmak</i> 'tekrarlanması, uzun sürmesi dolayısıyla bir şeyden hoşlanılmaz veya sıkılır duruma gelmek, bıkmak, bezmek'
ot	ateş; YTS <i>od (I), ot (III)</i> 'ateş'; DLT <i>ot</i> 'ateş, duman'; US <i>oot, ot</i> 'ateş, ot, bitki, ilâç otu'; ETG <i>ot, oot</i> ; KS <i>ot, od</i> ile aynı anlamda
otağ	padişah otağı; DS 3292 <i>otak</i> 'çadır'; YTS <i>otağ, otağ, odağ, otak, otak (I)</i> 'çadır, büyüklere özgü çadır'; DLT <i>otağ</i> 'otağ'; KS <i>otak</i> 'çadır, kırdaki vatan'; TS <i>otak, otağ</i> 'büyük ve süslü çadır'
öcet-	bahse girmek; DS 3308 <i>öceşmek</i> 'lades tutuşmak', 3308-3309 <i>öcüüm çekişmek</i> 'lades tutuşmak, bahse girmek'; YTS <i>öceşmek</i> 'bahis tutuşmak'; DLT <i>öçeş</i> 'yarış', <i>öçeş-</i> 'yarış etmek'; US <i>öçüşmâk</i> 'öceşmek, kin beslemek, çekişmek'; KS <i>öç-</i> 'yarışmak; bahis tutuşmak', <i>öçeş-</i> 'yarışmak; bahse girişmek'
öñürdiden	önceden; DS 3340 <i>öñürdü</i> 'önce gelen, önceki'; YTS <i>öñürdi, öñürdü</i> 'önce, ilk önce, daha önce, ileri'
örü	dik, ayakta; DS 3351 <i>örü (III)</i> 'ayakta durma; dik, düşey'; YTS <i>örü, öri</i> 'kalkık, dik; yükseklik'; US <i>öri</i> 'yüksek, vakur'; ETG <i>öri, örü</i> 'yüksek, vakur'; KS <i>örü (I), öre</i> 'ayakta durmak'; TS <i>örü (I)</i> 'tarlalarda sele karşı taştan yapılmış set'
sağılt-	iyileştirmek; DS 3512 <i>sağaltmak</i> , <i>sağıltmak</i> 'yara ya da hastalığı emle iyileştirmek'; YTS <i>sağaltmak</i> 'hastalığı iyileştirmek; sağlamlaştırmak, tahkim etmek'; TS <i>sağaltmak</i> 'sağlığa kavuşturmak, iyileştirmek, iyi etmek, tedavi etmek'
sağrak	kadeh; DS 3514 <i>sağrak (III)</i> 'bardak, kadeh'; YTS <i>sağrak, sağrak, şuğrak, suğrak</i> 'kadeh, bardak, sürahi, maşrapa, tas'; DLT <i>sagrak</i> 'sürahi, kâse, kap'; KS <i>sağrak</i> 'emziksiz uzun boğazlı su kabı'
sağrı	kitap kaplamada kullanılan yumuşak keçi veya koyun derisi; DS 3515 <i>sağrı (II)</i> 'hallaç yayının tahtası üstünde pamuk sarılmaması için kuzu derisinden yapılan yer'; DLT <i>sagrı</i> 'deri, herşeyin derisi'; KS <i>sağrı (II)</i> 'deri'
salgın	vergi, yükümlülük; DS 3523 <i>salgı(n) (I)</i> 'vergi'; YTS <i>şalgın, şalgın, şalkı (I)</i> 'salma yoluyla alınan vergi, keyfi vergi'; TS <i>salgın</i> 'gereğinde herkesten para veya mal olarak toplanan geçici vergi'

sap	dikimde iğneye geçirilen iplik; DS 3539 <i>sap</i> 'iplik tiresi; bir dikişlik iplik'; TS <i>sap</i> 'iplik, tire, ibrişim gibi şeylerde iğneye geçirilen bir dikişlik iplik'
saya	işlemesiz ve astarsız saf kumaş; DS 3557 <i>saya</i> (III) 'yeldirme; manto; kadın giysisi, entari; yelek, cepken; al şerit ile süslenmiş ak gelin giysisi; eteklik; iş önlüğü; elde bükülen pamuktan dokunmuş ak ceket; üçetek'; YTS <i>saya</i> , <i>saya</i> (I) 'üstten giyilen iş gömleği'; TS <i>saya</i> 'kadın giysisi'
sayrılık	hastalık; DS 3559 <i>sayır</i> 'hasta'; YTS <i>sayrılık</i> , <i>sayrılık</i> , <i>sayrılık</i> , <i>sayrılıb</i> 'hastalık'; KS <i>sayru</i> , <i>sayrı</i> 'hasta'; TS sayrılık ile aynı anlamda
sın-	iflas etmek; DS 3612 <i>sınmak</i> (VI) 'küçülme, fire vermek; bozulmak; inmek, sönmek, azalmak'; YTS <i>sınmak</i> , <i>sınmak</i> 'kırılmak, parçalanmak; zayıf düşmek, âciz kalmak; yenilmek, mağlup olmak, bozguna uğramak; kaybolmak, yitmek; bozulmak; azalmak, şiddetini yitirmek'; DLT <i>sın-</i> 'kırılmak, bozulmak, incimek'; US <i>sınmak</i> 'kırılmak, parçalanmak, sınımak'; ETG <i>sın-</i> 'kırılmak, parçalanmak, sınımak'; TS <i>sınmak</i> 'kırılmak, parçalanmak, bozulmak; yenilmek, bozguna uğramak'
sındı	makas; DS 3610 <i>sındı</i> ; YTS <i>sındı</i> , <i>sındı</i> , <i>sındı</i> , <i>sındı</i> ; DLT <i>sındı</i> ; KS <i>sındı</i> , <i>sındı</i> ; TS <i>sındı</i> ile aynı anlamda
susak	kova; DS 3699-3700 <i>susak</i> (I) 'ağaçtan oyulmuş su kabı, ağaç maşrapa; sukabağından oyulmuş maşrapa; kuyudan su çekmeye yarayan her çeşit kova ya da testi; topraktan yapılmış su bardağı'; YTS <i>susak</i> , <i>susak</i> , <i>susak</i> 'tahta kova, su kabı, maşrapa, çomça'; DLT <i>susık</i> 'kova'; KS <i>susak</i> 'su kabı, kova'; TS <i>susak</i> 'su kabağından yapılmış veya ağaçtan oyulmuş maşrapa'
süci	şarap; DS 3704 <i>süci</i> 'şarap'; YTS <i>süci</i> , <i>sücü</i> , <i>süci</i> 'şarap; içki içme'; DLT <i>süçük</i> , <i>süçük</i> 'şarap'; US <i>süçig</i> , <i>süçüg</i> , <i>süçük</i> 'tatlı şarap; tatlı, lezzetli'; ETG <i>süçig</i> 'tatlı'; KS <i>sücü</i> (I), <i>süci</i> (I) 'üzümünden yapılan bir şarap'
şişik	şişmiş; DS 3787 <i>şişik</i> (I) 'kabarık şiş'; YTS <i>şişik</i> 'şişmiş'; KS <i>şişik</i> , <i>şişik</i> 'şişik, şişmiş, kabartı'
tabuqla-	selamlamak, başını eğmek, selama karşılık vermek; YTS <i>tapulamak</i> 'ağırlamak, ululamak'; DLT <i>tapuğ</i> 'hizmet; tapma; tapı'; US <i>tapuğ</i> , <i>tapuğ</i> , <i>tapuğ</i> 'tapma, hürmet, hizmet, tapınma'; ETG <i>tapuğ</i> , <i>tapuğ</i> , <i>tapuğ</i> 'hürmet, hizmet', <i>tapın-</i> , <i>tapun-</i> 'hürmet etmek, ta-

	pınmak'; KS <i>tabuh</i> 'saygı, hürmet', <i>tabula-</i> 'hizmet etmek', <i>tabun-</i> , <i>tapul-</i> (II), <i>tapun-</i> 'tapınmak, saygı göstermek'
talaz	dalga; DS 3814 <i>talaz</i> (I) 'kasırğa, fırtına; kabarık dalga'; YTS <i>talaz</i> , <i>talaz</i> 'dalga, kasırğa'; KS <i>talaz</i> (I) 'dalga', <i>talaz</i> (II) 'fırtına'; TS <i>talaz</i> 'dalga, kasırğa'
teke	karides; DS 3863 <i>teke</i> (I) 'karides'; TS <i>teke</i> 'bir karides türü'
terki	eyer vb.de kayış; DS 3891 <i>terki</i> 'atın arkası; at vb. hayvanlara yüklenen eşya, yük'; YTS <i>terki atı</i> 'yedek atı'; TS <i>terki</i> 'eyerin arka bölümü'
terlik	kadınların vücudun üst bölümüne giydikleri giysi; DS 3893 <i>terlik</i> (I) 'beyaz patiskadan dikilen ya da yünden örülen takke, başlık; ferace, yerli dokumadan yapılan giysi'; YTS <i>derlik</i> , <i>terlik</i> 'üste giyilen ince elbise'; TS <i>terlik</i> 'beyaz patiskadan dikilen veya yünden örülen takke, başlık'
teyin	sincap; DS 3860 <i>tehin</i> , <i>teyin</i> ; YTS <i>teyin</i> , <i>teyün</i> , <i>tiyin</i> ; KS <i>teyin</i> (I); TS <i>değın</i> (II) ile aynı anlamda
tırık	çok çalıştırılmış (at), kolu inmeli (hayvan); DS 3919 <i>tırık</i> (IV) 'çürümüş, işe yaramaz'
tutarı	sara hastalığı; DS 3998 <i>tutalga</i> (I), <i>tutarı</i> ile aynı anlamda; YTS <i>tutarık</i> , <i>tutarık</i> , <i>dutalga</i> , <i>dutarak</i> , <i>dutu</i> (II), <i>tuta</i> , <i>tutalga</i> , <i>tutalı</i> , <i>tutar</i> 'sara, hastalık nöbeti'; TS <i>tutarak</i> , <i>tutarık</i> 'ruh hastalığı nöbeti, sara'
tutu	rehin; DS 4000 <i>tutu</i> 'bir borcun ödeneceğine inanca olarak, ödediğinde geri alınmak üzere, borçlunun alacaklıya verdiği değerli şey, rehin'; YTS <i>tutu</i> , <i>duta</i> , <i>duti</i> , <i>dutu</i> (I), <i>tutu</i> 'rehin'; DLT <i>tutuğ</i> 'rehin, tutu'; US <i>tutkuğ</i> , <i>tutuğ</i> 'rehin'; KS <i>tutu</i> , <i>tutu</i> , <i>tutu</i> , <i>tutuğ</i> 'rehin, esir, tutsak'; TS <i>tutu</i> ile aynı anlamda
uçkun	hızlı yürüyüş; DS 4021 <i>uçkun</i> (IV) 'çok hızlı yürüyen hayvan'; KS <i>uçkun</i> 'kıvılcım', <i>uçkun-</i> 'kaçmak, uçup gitmek'; TS <i>uçkun</i> 'ateşten fırlayan kıvılcım'
uçmak	cennet; YTS <i>uçmak</i> (I), <i>uçmağ</i> , <i>uçmab</i> ; DLT <i>uçmak</i> ; US <i>uçmak</i> ; KS <i>uçmak</i> ile aynı anlamda
ulağ	ulak, haberci; DS 4032 <i>ulak</i> (II) 'postacı, haberci'; YTS <i>ulağ</i> , <i>ulağ</i> 'parça; eskiden, bir yerden başka yere posta ya da haber götürren; at'; DLT <i>ulağ</i> 'ulak, beyin emriyle koşa koşa giden postacının başka bir ata erişip bininceye değin bindiği at'; US <i>ulağ</i> 'zincir, silsile, sıra, irtibat; ulak, yük hayvanı'; ETG <i>ulağ</i> 'sıra, irtibat, münasebet; ulak'; KS <i>ulağ</i> (II) 'posta ulağı'

urubar	karşılaştırma; DS 4041 <i>urubar</i> 'deney, karşılaştırma'
uyan	at başlığı, gem; DS 4047 <i>uyan</i> 'atın gemi, dizgin gibi takımları'; YTS <i>uyan, oyan</i> 'dizgin, gem, yular'; KS <i>uyan, oyan</i> 'atın koşumlarından biri, yular'
üge	üvey; DS 3315 <i>öğey, oğey, öge, öve</i> ; YTS <i>üğü, ügi</i> 'baykuş türünden olan puhukuşunun bir çeşidi'; DLT <i>ögey</i> ; KS <i>ögey</i> ile aynı anlamda
ügürtle-	seçmek, ayırmak; DS 4061 <i>üğütmek, ügürtlemek</i> 'seçmek, iyisini ayırmak', 3323 <i>öğürtlemek (I)</i> 'ayırmak, ayıklamak, seçmek, temizlemek'; YTS <i>ügürtlemek, üvürtlemek, üyürtlemek</i> 'iyisini seçmek, tercih etmek'; TS <i>öğürtlemek</i> 'ayırmak, ayıklamak, seçmek, temizlemek'
ülker	kumaş, giysi vb. örneği; DS 4063 <i>ülgüdür, ülgüt (I)</i> 'örnek'; YTS <i>ülger</i> 'kumaşın yüzü, havı'; TS <i>ülger</i> 'kadife, şeftali vb. nin üzerinde bulunan ince tüy'
ürkün-	ürkmek; DLT <i>ürkün-</i> 'düşman yüzünden ulus arasına düşen ürküntü, telaşla kalelere ve sığınaklara kaçışma'; US <i>ürkmäk</i> 'ürkmek, korkmak', <i>ürkitmäk, ürkürmäk</i> 'ürkütme, korkutma'; KS <i>ürk-, üruk-</i> 'ürkmek, korkmak, çekinmek'
ürs-	zarara uğratmak, fazla kullanmak; DS 3349 <i>örsemek (I)</i> 'örselemek'; KS <i>örselemek</i> 'hırpalamak, yıpratmak'; TS <i>örselemek</i> ile aynı anlamda.
üzmek	yüzme; DS 4085 <i>üzmek</i> 'yüzme'; YTS <i>üzmek</i> 'koparmak, kazmak, kesmek, bozmak, ayırmak, uzaklaştırmak; yüzme'
varağan	gitmeye alışmış; DLT <i>baragan</i> 'çok varan, çok giden'
yaban tavuğ	çulluk; DS 4113 <i>yabantavuşu</i> ile aynı anlamda
yahşı	iyi; DS 4125 <i>yağşı (I)</i> <i>yahşı</i> 'iyi, güzel, değerli'; YTS <i>yahşı, yahşı, yakşı</i> 'iyi, güzel'; DLT <i>yaxşı</i> 'iyi; güzel, her şeyin güzeli'; US <i>yakşı</i> 'iyi, âla'; KS <i>yakşı, yahşı</i> 'güzel, iyi'
yancığ	av çantası, ok çantası, cep; DS 4162 <i>yancık (III)</i> 'çobanların azık torbası', <i>yancuk (III)</i> 'kese, çanta, cüzdan'; YTS <i>yancığ, yancığ</i> 'kese, torba, boyundan geçirilerek yana asılan çanta'; DLT <i>yançık, yançuk</i> 'torba, kese (para-tütün)'; US <i>yançuk</i> 'kese, torba, cep'; KS <i>yançık, yançuk</i> 'kese, para kesesi, torba'
yaşsa-	gevezelik etmek; DS 4174 <i>yaşsamak, yaşsamak</i> 'gevezelik etmek'; YTS <i>yaşsamak, yaşsanmak</i> 'saçma sapan söz söylemek, gevezelik etmek'; TS <i>yaşsamak</i> ile aynı anlamda.

yaşak	geveze, boşboğaz; DS 4173 <i>yaşab, yaşak</i> 'geveze, densiz, yersiz konuşan'; YTS <i>yaşak</i> 'çok sözlü, boşboğaz, geveze'; DLT <i>yangşak</i> 'yaşak, geveze'; KS <i>yaşak, yaşık</i> 'gürültücü'; TS <i>yaşak</i> ile aynı anlamda.
yap yap	yavaş, yavaşça; DS 4180 <i>yap yap (I)</i> 'yavaş yavaş'; YTS <i>yap yap, yab, yabca yabca, yab yab, yapca yapca, yapça yapça</i> 'yavaş yavaş, usul usul, sessizce'
yapçe yapçe	yavaş, yavaşça, sessiz, sessizce; DS 4176 <i>yapça (I)</i> 'yavaş, yavaşça'; YTS <i>yap yap, yab, yabca yabca, yab yab, yapca yapca, yapça yapça</i> 'yavaş yavaş, usul usul, sessizce'
yapık	belleme, teğelti; YTS <i>yapık, yapık</i> 'eyerde üzerine oturulacak, beşikte içine yatılacak yer; çukal, belleme; baş örtüsü'; US <i>yapağ, yapığ</i> 'yapı, bünye, bağlayan, rapteden', <i>yapınmak</i> 'hazırlanmak, kapanmak'; ETG <i>yapın-</i> 'örtünmek'; TS <i>yapık</i> 'belleme'
yarağ	donanım; YTS <i>yarağ, yarağ, yarağ</i> 'hazırlık, levazım, teçhizat; silah; (at hakkında) pişkin ve idmanlı'; US <i>yarağ</i> 'yakışan, gereken; silâh'; KS <i>yarağ (IV)</i> 'silâh', <i>yarağ (V), yarağ</i> 'hazırlık'
yaşıl	yeşil DS 4197 <i>yaşıl</i> ; YTS <i>yaşıl</i> ; DLT <i>yaşıl</i> ; US <i>yaşıl</i> ; ETG <i>yaşıl</i> ; KS <i>yaşıl</i> ile aynı anlamda
yaştas	akran, aynı yaşta olan; DS 4197 <i>yaşık (I), yaştas</i> 'yaşıt'; YTS <i>yaşdaş</i> 'yaşıt, akran, emsal'
yatık	su testisi, şişe; DS 4200 <i>yatık (I)</i> 'ağaç testi; çamdan yapılmış su fıçısı; ağaçtan yapılmış süt, pekmez fıçısı; tahtadan oyularak yapılmış matara'; YTS <i>yatık, yatık</i> 'ağzı dar, boğazı kısa ve karnu yassı su kabı'; TS <i>yatık</i> 'yayvan su kabı'
yavaşlan-	yatışmak, yumuşamak, sakinleşmek, DS 4204 <i>yavaşlık (II)</i> 'sessizlik, soğukkanlılık'; YTS <i>yavaşımak</i> 'hızını yitirmek, hafiflemek, sakinleşmek, sükün bulmak'; DLT <i>yavaşlan-</i> 'yavaşlamak, döklemek, yumuşak huylu olmak'; ETG <i>yavaş, yavaş</i> 'yavaş, uysal'; KS <i>yavaş (I)</i> '(at için) uysal, sakin'
yayka-	yıkamak, çalkalamak; DS 4211 <i>yaykamak</i> ; YTS <i>yaykamak</i> ; KS <i>yayka-</i> (II) ile aynı anlamda
yazık et-	günah işlemek; YTS <i>yazık, yazık kılmak</i> 'günah işlemek'; DLT <i>yazuk</i> 'günah, suç'; US <i>yasuk, yaşuk yazuğ, yazuk</i> 'günah, suç, hata, kusur'; ETG <i>yazuk, yāsok</i> 'günah'; KS <i>yazuk, yazık, yazuğ, yazuh</i> 'günah, suç'; TS <i>yazık etmek</i> 'bir şey veya kimseye zarar vermek'

yeg	daha iyi; DS 4222 <i>yeg, yég</i> ‘daha iyi, yeğ’; YTS <i>yig (I), yeg, yiy</i> ‘daha iyi, üstün; kuvvetli, baskın’; DLT <i>yég</i> ‘yeğ, üst, üstün, daha iyi, iyi, hayırlı’; US <i>yäg, yig</i> ‘yeg, iyi, pek iyi’; ETG <i>yig, yeg</i> ‘daha iyi, mükemmel’; KS <i>yig, yik</i> ‘daha fazla, iyice’
yel eyle-	sallamak; YTS <i>yil, yel</i> ‘rüzgâr’; DLT <i>yél</i> ‘yel, rüzgâr, esinti’; US <i>yiil, yil</i> ‘rüzgâr, yel’; ETG <i>yil, yul, yiil, yel</i> ‘yel, cin çarpması’; KS <i>yel, yil (I)</i> ‘yel, rüzgâr’
yeñil	hafif; DS 4225 <i>yeğni (I), yengil</i> ; 4820 <i>yenli</i> ; YTS <i>yeñül, yüñül, yegnicek</i> ; US <i>yingil</i> ; ETG <i>yingil</i> ; KS <i>yeñil, yegin, yeñül, yeyni, yini, yiñil, yuğul, yüñül</i> ; TS <i>yeğni</i> ile aynı anlamda
yerdeş	hemşehri; DS 4250 <i>yerdeş</i> ‘ildeş, hemşeri’; YTS <i>yerdeş</i> ‘hemşehri’; DLT <i>yérdeş</i> ‘hemşehri’; KS <i>yerdeş, yerdaş</i> ‘hemşehri, vatandaş’
yıldıra-	ışıldamak, parıldamak, parlamak; DS 4267 <i>yıldırımamak</i> ‘parıldamak, ışıldamak, ışık oynaşmak’; YTS <i>yıldırımamak, ıldırımamak, yaldırımamak, yilduramak</i> ‘parıldamak, ışıldamak, ışık saçmak’; US <i>yıltramaq, yaltıramaq, yltramaq</i> ‘parlamak’; KS <i>yıldıra-, yiltıra-, yuldura-</i> ‘yıldırım çarpmak, şimşek çarpmak’; TS <i>yıldırımamak</i> ‘parıldamak’
yıltar	yular; DS 4272 <i>yıltar</i> ‘yular ipi’; YTS <i>yıltar, iltar</i> ‘av köpeklerinin boynuna takılan ip gibi şeyler’
yımurcağ	veba; DS 4317 <i>yımurcağ</i> ‘iyileşmeyen çıban’; TS <i>yımurcağ</i> ‘veba hastalığında koltuk altında veya kasıkta çıkan çıban’
yırla-	şarkı söylemek; DS 4274 <i>yırlamak</i> ‘şarkı, türkü söylemek; koşuk okumak’; YTS <i>ırlamak, yırlamak</i> ‘şarkı söylemek, teganni etmek’; DLT <i>yır, ır</i> ‘koşma, türkü, hava, ır, musikide ırlama, gazel’; US <i>yır</i> ‘şarkı, türkü’, <i>ırlamak</i> ‘şarkı, türkü söylemek’; ETG <i>yırla-</i> ‘ırlamak, şarkı söylemek’; KS <i>yırla-</i> ; TS <i>yırlamak</i> ile aynı anlamda
yıgrimi	yirmi; DS 4276 <i>yığırımı</i> ; YTS <i>yıgirmi, igirmi</i> ; DLT <i>yıgirme, yigirmi</i> ; US <i>yägirmi, ygrmi, yığırımı</i> ; ETG <i>yıgrmi, ygrmi, ygermi</i> ; KS <i>yıgirmi, igirmi</i> ile aynı anlamda.
yiti	keskin; DS 4281 <i>yiti (I)</i> ‘çok acı ya da ekşi; tadı sertleşmiş ya da keskinleşmiş’; YTS <i>iti, yiti</i> ‘sert, keskin, şiddetli; şiddet, keskinlik, sertlik’; US <i>yiti, yitti</i> , ‘keskin’; ETG <i>yiti, yitti, yti</i> ‘keskin’; KS <i>yiti (II), iti, iti, itti, yıtı, yeti (I), yitig, yitik (I)</i> ‘keskin, sivri’
yunt	kısrak; DS 4320 <i>yunt</i> ‘damızlık eşek’; YTS <i>yund, yunt, yunt</i> ‘kısrak’; DLT <i>yund</i> ‘at (cins adı), atlar, at sürüsü’; US <i>yont</i> ‘at’; KS <i>yunt</i> ‘at, otlakta otlayan atların tümü’

yuv-	yıkamak; DS 4324 <i>yuvmak (I)</i> ; YTS <i>yumak, yuğmak, yuymak</i> ; DLT <i>yu-</i> ; US <i>yumak</i> ; ETG <i>yu-</i> ; KS <i>yuv- (I), yu-, yuf-, yü-, yüf-, yüy-</i> ile aynı anlamda
yuvala-	yuvarlamak; DS 4324 <i>yuvalamak (I)</i> ; YTS <i>yuvalamak (I), yuvlundurmak</i> ; DLT <i>yuvwal-, yuvwul-</i> ; KS <i>yuvala- (II), yuv- (II)</i> ; TS <i>yuvarlamak</i> ile aynı anlamda.
yügrüklük	hızlılık; DS 4325 <i>yügrük (I), yügrük</i> 'güçlü, çevik, çalışkan, eline ayağına çabuk'; YTS <i>yügrüklük</i> 'hızlı koşma; taşkınlık'; DLT <i>yügrük, yügrüg</i> 'koşucu, geçici, yügrük'; US <i>yügrük, yügrüük</i> 'çabuk, acele'; ETG <i>yügrük, yügrüük, yürük</i> 'çabuk (koşan)'; KS <i>yügrüklü</i> 'atlarda hızlı koşma'
yükli	gebe, hamile; DS 4328 <i>yüklü</i> ; YTS <i>yüklü, yükli</i> ; KS <i>yükli, yüklü</i> ; TS <i>yüklü</i> ile aynı anlamda
yüz et-	karşılaştırmak, götürmek, teslim etmek; DS 4336 <i>yüzetmek (II)</i> 'ısmarlamak; göndermek, aktarmak'; YTS <i>yüz eylemek</i> 'havale etmek'; KS <i>yüz eyle-</i> 'havale etmek'; TS <i>yüz etmek</i> 'ısmarlamak, havale etmek' ©